

Dienes István
1989. december

Önálló, átfogó kormányzintű információpolitika szükségessége Magyarországon

A korábbiakban említettük, hogy csak néhány igen fejlett államban van önálló információpolitika, és az is csak bizonyos vonatkozásokban terjed ki a teljes információs szektorra. Miért ajánlható mégis az, hogy éppen a kis, számos problémával küzdő Magyarország átfogó, ha nem is mindenre kiterjedő információpolitikát deklaráljon és valósítsa meg? Milyen előnyök és hátrányok várhatók ettől, vagyis az információpolitikai elveknek a **megfogalmazásától, nyilvánosságáhozatalától és következetes érvényesítésétől?**

Napjainkban a kormányoknak új helyzettel kell szembenézniük és az információpolitika fogalmát és tartalmát ennek megfelelően értelmezni. Az elektronika ugyanis a korábban megjelent információs szakmák, ágazatok mindegyikét homogenizálja és ezáltal a gazdaságnak egy új, nagy, a korábbiaknál homogénebb szektora jöhet létre. Ezen kívül kibontakozik az információs társadalom, amelyben a gazdaságban és a magánszférában egyaránt az információs tevékenységek válnak dominánssá.

Magyarországon továbbá ma a kormánynak a demokratikus átmenet körülményei között kellene információpolitikáját kialakítani és megvalósítani lehetőség szerint úgy, hogy e politika megvalósításából az országnak más országokhoz képest **"különbözeti előnye"** származzék.

Az önálló átfogó magyar információpolitika felfogásunk szerint nem más, mint törekvés egy, a korábbi ipari társadalmakra jellemző információs szerkezettől és kötöttségektől megszabadult információs szektor kialakítására és egy ilyen információs szektorral harmonizáló, Európába önállóként illeszkedő társadalom felépítésére, nemzet fenntartására.

Az információpolitikai elvek **megfogalmazása és elfogadása** során az államhatalmi és államigazgatási szervezetekben folyó vita hoz zájárulhat a problémák, a nézetek tisztázásához az egyes szakmákban (sajtó, rádió, TV, adatvédelem, hírközlés, közigazgatás stb.). Azonkívül, ahogy csiszolódnak az általános elvek, formálódik a konszenzus, az egyes konkrét szabályozási problémák is jobb és az általános elvekkel összhangban lévő megoldást nyerhetnek. Másrészt az egyes törvénytervezetek vitája is mutat egy általános megközelítés felé, lassan kikristályosodnak a közös információpolitikai elvek.

A 90-es években előrejelzésünk szerint az információpolitika középpontjában a fejlett országokban szükségképpen a nagyszámú információs jogszabály egységes elvek alapján történő harmonizálása áll majd, ezért a korábbi nagyszámú speciális jogszabály mellett az aggregált és információtechnológiára épülő információgazdaság és információs társadalom életviszonyait meghatározó, érdekkonfliktusait rendező, a prioritásokat tisztázó harmadik és negyedik generációs általános információs törvények megjelenése, illetve a szublimálódott magas szintű elvek magasabb szintű jogszabályokba való kerülése várható. Erre mutató jelekként értékeljük például az egységes statisztikai törvény kidolgozására irányuló munkálatokat az Egyesült Államokban, az EEC különféle irányelveit, az információs jogszabályok (gépjármű nyilvántartás, személynyilvántartás, statisztika, privacy, szerzői jog, FOI) egységesítésére irányuló munkálatokat, valamint az Európa Tanács anyagait.

Az elfogadott elvek **nyilvánossággrahozatala**, miután nyilvánvalóvá teszik a kormány szándékait, az elvek mögötti tényeket és folyamatokat, a szándékok megalapozottságát, számára elismerést hoznak. Az ország lakossága, a bel- és külföldi vállalkozók, a nemzetközi szakmai szervezetek számára világossá válik, hogy a kormány milyen értelemben számol az információs szektorral, milyen garanciát biztosít az információs termékek tulajdonosainak védelmére, és ez megnövelheti az ide irányuló befektetést, általában élénkíti a gazdasági tevékenységet e területen, ezzel hozzájárul a struktúraváltáshoz, politikai téren elismerést szerezhet. Nemzetközi téren a téma az érdeklődés homlokterében áll. Amennyiben sikerül érzékeltetni a megközelítés intellektuális erejét, akkor várható a kedvező nemzetközi fogadtatás.

Az elvek alkalmazása, a politika megvalósítása.

Másrészt Magyarországnak olyan **sajátos, egyedi, nemzeti kitörési lehetőségekre is szüksége** van, amit kihasználhat. Az NDK az NSZK-ra támaszkodik, Jugoszlávia vendégmunkásaira, idegenforgalmára épített, Románia számíthat különleges latin kapcsolataira, Lengyelország a nagyszámú amerikai emigráns támogatására.

Magyarországon a jól megválasztott és a nemzet által megismert és elfogadott jövőkép lehetne azon sajátos eszközök egyike, amellyel hozzásegítheti önmagát a túléléshez. A kormánynak mindeképpen fel kell tudnia mutatni valamilyen mozgósító erejű jövőképet, egy olyan társadalom vízióját, amelynek elérése kívánatos cél lehet a társadalom tagjai számára. Egy ilyen jövőképnek szükségképpen lényeges eleme az információ és a gazdaság, az információ és a társadalom viszonya. Ismeretes, hogy Japánban a lakosság társadalmi célként elfogadta az információs társadalom megvalósítását és ez olyan koordináló erő, amely minden bizonnyal nem elhanyagolható mértékben hozzájárult az ország modernizálásához és sikereihez.

Ismeretes, hogy a céhes kötöttségektől megszabadult ipar milyen ütemű fejlődést indukált az új világban, vagy az Osztrák-Magyar Monarchiában. Törekedjünk arra, hogy versenytárs országainkkal szemben juttassuk ehhez az előnyhöz országunkat, ahelyett, hogy az ötven vagy öt évvel ezelőtti, ebből a szempontból akkor sem legcélszerűbb intézményrendszert restaurálnánk. Ha a következő két évtizedben Magyarországon is megvalósul egyfajta információs társadalom, akkor kormányzati szinten egységes cselekvéssel úgy kell befolyásolni, hogy az Magyarország minden szempontból történő felemelkedéséhez vezessen.

Az Európai Közösség jogszabályainak mechanikus átvétele esetén éppen attól a potenciális komparatív előnytől eshetne el országunk, amely az átfogó szemléletből, a stratégiai cél világos kitűzéséből fakad. A Közösség országainak nem feltétlenül érdeke, hogy országunk, a régió komparatív előnyökhöz jusson. A három-vagy sokoldalú együttműködés oltárán azonban ugyanúgy nem célszerű nemzeti érdekeinket ellenszolgáltatás nélkül feláldozni, mint azt korábban más együttműködés során sem.

Napjainkban társadalmunkban a dezintegrációs, centripetális törekvések erősödtek fel. Az érdekképviselőket jegyében szerveződő lényegében változatlan műszaki tudományos, postai, számítástechnikai, tömegkommunikációs és más szakmai érdekcsoportok harca élesedik. A hagyományos (anyagi) ágazatok csoportjai ma még erősek és **az aktív struktúrapolitika egyik eszköze** lehet az átfogó információpolitika. Távlatokban egyre inkább a dominánssá váló **információs ágazatok közötti konfliktusokra** kell felkészülni. Formálódó információgazdaságunk új környezetét alakítja. Ennek jelei a filmtörvény, sajtótörvény, médiatörvény, statisztikai törvény, közszolgálati törvény, akadémiai törvény követelése. Ehhez hozzájárul a politikai csoportosulásoknak az a törekvése, hogy fórumhoz jussanak. A nagy nemzetközi médiacsoportok részt vagy dominanciát követelnek maguknak a magyar piacon. A szakmai szerveződések, politikai és gazdasági érdekcsoportok működése természetesnek tekinthető. A kormánynak ugyanakkor szüksége van az egyes információs tevékenységek, ágazatok közötti **horizontális egyeztetésre és a napi érdekkonfliktusokat** (pl. szellemi foglalkozásúak jövedelemadóztatása) elvi módon kell kezelnie, ha karakteres politikát kíván folytatni. A kormány ugyanakkor képviseli a horizontális vitákban általában halkabb szavú felhasználót. Nem mindegy, hogy az új környezet a vetélkedő és együttműködő ágazatoknak **közös, Európán belüli nemzeti perspektívát nyújtó, koncepciózus kerete**-e, vagy egyes politikai

szervezeteknek a magyar értelmiséget megosztó és afelett uralkodni szándékozó magatartását tükrözi. Lehet azonban közös távlat és lehetőség perspektívikus keret felrajzolására. Az információpolitikai elvek következetes **érvényesítése** esetén minimális terep marad arra, hogy az egyes szűk információs szakmák (műszaki fejlesztési, számítástechnikai, sajtó, TV, film stb.) mások, vagy a költségvetés rovására sajátos szabályozást lobbizhassanak ki maguknak, létrejön a korlátozásoktól mentes homogén belső piac, amelyen a termelők megedződve a siker reményében lépnek ki a világpiacra. A kormánynak biztos iránytű van a kezében, amely utat mutat a horizontális érdekegyeztetésben és a nemzetközi cselekvésben. Egyértelművé válik a költségvetési információs szféra tartalma. Legalábbis elvben világossá válik a költségvetési/piaci (public/private) szféra határa.

Kétségtelenül, ha nincs átfogó gazdaságpolitikai és társadalompolitikai elképzelés arról, hogy milyen irányban kell keresni a magyar nemzet boldogulását és a társadalom felmelkedését, akkor aktív struktúrapolitikát folytatni nem lehet. Ha azonban vannak megalapozott feltevéseink a fejlődési irányokról, arról, milyen információs társadalom milyen következményekkel jár az ország számára és képesek vagyunk befolyásolni a fejlődés irányát, akkor célszerű eszerint eljárni.

Márészt, ha valóban átstrukturálódik a gazdaság és a társadalom, akkor az azzal kapcsolatos állami funkciók is szükségképpen megváltoznak. Kiterjedhet az információs ágazatok ágazatfüggetlen kezelésének területe.

Átfogó információpolitika egyaránt folytatható centralizáló és demokratizáló kormányzatban, bár kétségtelen, hogy előbbiben könnyebben talál eszközöket.

A kormány információpolitikájának javasolt tartalma; célkitűzések

A jogalkotás, a döntéshozatal során megoldandó feladatok

Mint korábban láttuk, a teljes **információs joganyag a hagyományos osztályozás szerinti** alkotmányjog, polgári jog, közigazgatási jog és büntetőjog bizonyos területeire terjed ki. Az információs jogszabályok, elvek egy részét magasabb szintre emelve megalkotható önálló információs törvény az alkotmányerejű törvények csoportjába tartozna. Egy ilyen törvény az általános értelemben vett információ előállításával, felhasználásával, forgalmazásával, fogyasztásával kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket rögzítené. A következő kérdés tehát az, hogy milyen jogokat és kötelezettségeket kellene alkotmányosként garantálni? A jelenlegi alkotmányos jogok közül a személyes adat védelme az adatalanyoknak biztosít többletjogokat. A közérdekű adatok nyilvánossága az adatbirtokló személyét kötelezi többletszolgáltatásra.

Melyek tehát azok a különösen fontos, hosszú időn keresztül stabilan tartandó szabályok: korlátozás, többletjogok, kötelezés, amelyeket az általunk óhajtott

információs társadalom érdekében az alkotmányba, egy információs törvénybe, vagy más jogszabályokba be kell vezetni? De milyen lehet egy általunk óhajtott információs társadalom, melyek azok a célparaméterek, amelyek meghatározzák?

Követelmények az átfogó információpolitikával szemben

Elsősorban a mai társadalomból kiindulva kis lépésekkel haladva megvalósíthatónak kell lennie.

Másodsorban hozzá kell járulnia azon alapértékek védelméhez, amelyeket a ország, a nemzet ilyenként elfogad. Az értékek sorában az első az ország fennmaradása területi, és a nemzet fennmaradása etnikai, nyelvi egységként.

Ha társadalmunk információs, ez nyilván nem önérték, hanem csak olyan (esetleg kedvező) keretfeltétel, amelynek körülményei között kell törekedni nemzeti céljaink megvalósítására.

Harmadsorban célparaméterek lépésenként javuló értékét kell eredményeznie.

De melyek ezek a paraméterek? A nyugati társadalmakban konszenzus mutatkozik abban, hogy ezek a célparaméterek, a növelendő gazdasági növekedés, jólét, és a csökkentendő infláció és munkanélküliség.

Társadalmi értékek, célok prioritások

Információs társadalom, de milyen?

Milyen paraméterek vagy tények alkalmasak a különféle információs társadalmak definiálására és jellemzésére? Elképzelésünk szerint erre a hagyományos makrogazdasági és szociológiai kategóriákon kívül éppen az ország és az egyes szektorok információtermelése, fogyasztása, felhasználása, belső és külfölddel folytatott forgalma valamint a felhalmozott készletei, ezen belül az információs tőke jellemzők. Éppen ezek azok a kategóriák amelyekre a nemzetgazdasági elszámolásokhoz kapcsolódó információmérlegek, a nemzeti információs elszámolások épülnek.

Milyen tehát az az információs társadalom, amely a legsimább utat igéri a vázolt társadalmi célokhoz? Hogyan lehet körvonalazni azokat az információs társadalmakat, amelyek között talán bizonyos értelemben választhatunk?

a/ Realista és racionális társadalom

A nyugati társadalmakban a döntéshozatal igen nagy mértékben decentralizált. Az állampolgárok gazdasági, politikai szabadságuk, jólétük és a társadalmak magasfokú szervezettsége miatt nagyszámú, másokra is kiható döntést hoznak és ehhez nagymennyiségű tényinformációt használnak fel. A centralizált társadalmak fajlagos tényinformációfelhasználása alacsonyabb.

Nem bizonyos azonban, hogy a döntéshozatali szféra a jövőben is tág marad. Lehetnek olyan társadalmak, **passzív társadalmak**, amelyek egyedei nemcsak, hogy nem óhajtják, de esetleg el is utasítják a döntéshozatal jogát. A személyes szabadság nem mindenütt érték, csak az individualista társadalmakban.

Ezért kialakulhat olyan információs társadalom, amelyen belül ez a tényinformációs szféra aránylag kicsi. Elvben létezhet tehát döntően fikcióra, megbízhatatlan információkra vagy normatív információra épülő információs társadalom is. Létezhet, ha a tömegében domináns és az információs társadalmat per definitionem azzá tevő információ nem döntési információ, így felhasználása nem jár veszteséggel, negatív következményekkel.

Ilyen társadalom lehet **a szórakozó társadalom**, amelyben az előállított, felhasznált információ döntő részét szórakozásra használják, vagy mondhatnánk **az ideológikus, vallási társadalom**, ahol a társadalom életét az ideológia, a vallás eszméinek szolgálata tölti be.

A vallási társadalom sajátos intézményrendszerében azonban a vallási információ: szövegek, hiedelmek, közlések hiánya, nem-felhasználása járhat negatív következményekkel.

E társadalmak mindegyike tehát az információs ágazatok egyikének vagy másikának túlfejlődésével jár és e túlfejlett ágazat belülről - egy ideig - nem látszik diszfunkcionálisnak. Az igazi kérdés az, hogy milyen folyamatok során jut el egyik vagy másik társadalom valamelyik típusig.

b/ Az információs tőke társadalmi

Az információs tőke keletkezése az egyes információs javakhoz fűződő különleges jogok elismeréséhez, és a sokszor felhasználható információ valamint az azzal szembeni tömeges igény, kereslet megjelenéséhez kapcsolható.

Mint ahogy a tőkés társadalmak felvirágzása az anyagi javakkal kapcsolatos vagyonbiztonság létrejöttéhez kötődik, ugyanúgy az információs tőke kamatozása is csak akkor képzelhető el, ha a szellemi tőke működése zavartalan. Minden eszközzel

biztosítani kell tehát a vagyonbiztonságot, az értéketermelő value added folyamatok zavartalanságát.

Ez Közép-Európában nehéz kérdés. A morál általánosan alacsony szintje, a szerzői jogok rendszeres semmibe vétele munkaviszony keretében, a szerzők kiszolgáltatottsága, a szabadalmi jogban a termékszabadalom hiánya arra mutat, hogy csak nagyon kemény intézkedésekkel lehet, ha lehet e téren eredményt elérni.

Az információpolitika eszközei a társadalmi prioritások elérésére

Melyek tehát azok a befolyásolható kulcstényezők, szabályozási paraméterek, amelyek egy információs társadalom körülményei között előmozdítják ezen értékek megőrzését és a fenti célparaméterek optimalizálását?

Tényinformáció: igazság, relevancia, dezinformáció

Az információs társadalomban a közvetlen tapasztalás abszolút volumene ugyan megnő, aránya azonban csökken, a felhasználás időben, térben kitolódik, hosszú felhasználási láncok (lásd old.) alakulnak ki. Ez különösen a tényinformációkkal kapcsolatban vet fel problémákat.

A döntéshozatali szférában a tényállítások között emiatt különös **jelentősége lesz az igazmondásnak, a releváns igazság teljességének**, a pontosságnak, tûrhetlenné válik a pontatlanság: ilyen körülmények között az információs társadalom működésképtelenné válik, mert egyre fontosabb döntéshozatali, szabályozási körök kerülnek automatizálásra, ahol nincs mód emberi korrekcióra. Egységes ilyen irányú követelményekkel kell fellépni a legkülönbözőbb fajta adatokkal szemben.

Bizonyos körülmények között a **dezinformáció** hamis állítások igaz tényekénti közlése is hasznot hajt. Elkerülhetetlen az erre szakosodott szervezetek és iparágak megjelenése, különös tekintettel arra, hogy ennek technikai lehetőségei újabban igen megnöttek. Természetesen a dezinformáció lényegéhez tartozik, hogy többnyire csak tényállításokkal elegyesen forgalmazható. A dezinformáció fontos szerepet tölt be a titkosszolgálatok tevékenységében, a tőzsdéken. De milyen szerepet töltsön és tölthet be a társadalomban a dezinformáció? Néhány évszázada a ma az információtermelésben domináns fikció államilag üldözött volt. Lehet, hogy a dezinformáció is szalonképes lesz?

Ha a kormány ilyen átfogó információpolitikát hirdet meg, akkor ezzel deklarálja, hogy elképzeléseiben ennek az információgazdaságnak, egy arra épülő információs társadalom kialakulásának magasabb prioritást biztosít, mint az egyes információs tevékenységeknek.

A magyar kormány önálló információpolitikájának kiterjedése

A kormány nem kerülheti meg, hogy valamilyen módon foglalkozzon valamennyi, a hatáskörében felmerülő információpolitikai kérdéssel. A korábbiakban igyekeztünk

amellett érvelni, hogy helyes, ha politikája fő tartalma az információs társadalomba való átnövés, e nagy szekuláris gazdasági-társadalmi változás a nemzeti célok érdekében történő kihasználása, miközben természetesen illeszkednie kell a nemzetközi dokumentumokhoz és a kormány általános, általában liberális elveket megfogalmazó de a magyar hagyományokban számottevő és a magyar történelemből következő autoriter elemekre is utaló filozófiájához.

Ebből az következik, hogy a kormány önálló információpolitikájának ki kell terjednie a nemzeti információpolitika szín terének valamennyi olyan részére, amelyet még kompetens módon, sikeresen át tud fogni.

A nemzeti információpolitika színtere, főbb alakítói és végrehajtói

A magyar nemzeti információpolitika az országgyűlés és szervei, a kormány és a központi állami szervek, az önkormányzatok és az információgazdaság további részei közötti kölcsönhatásaként formálódik. Az önálló kormányzati információpolitika megvalósítása e szervek és tématerületek közötti a fentiekben meghatározott tartalmú és célú koordinációt jelenti. A legnagyobb szerepet néhány domináns szerv játssza.

Egy elképzelt modellben a főbb funkciók az ellenőrzés és a hatalmi egyensúly szempontjait is figyelembe vevő megosztása például az alábbi lehet.

Az államhatalmi szervek között a köztársaság elnöke nevezi ki a közszolgálati (nemzeti) rádió, a TV és a statisztikai hivatal vezetőjét. A kizárólag helyi választókeretekben választott és ilyen módon a lakossággal állandó kapcsolatban álló törvényhozó alsóház és a garanciális jellegű, a nemzetiségi és etnikai képviseletet biztosító, vétőjoggal rendelkező felsőház biztosítja a kapcsolatot a régiók Európájához. Az alsóház alkotmányügyi bizottsága, költségvetési, adó- és pénzügyi bizottsága állapítja meg a központi költségvetésben finanszírozandó információs intézményeket és feladatokat, az információs közjavak körét, a finanszírozás mértékét. A kulturális, oktatási, tudományos, sport televízió- és sajtó bizottság az illetékességi körébe tartozó törvényjavaslatokat megvitatja és előterjeszti. Az illetékes bizottságok ellenőrzik a megfelelő közigazgatási szervek munkáját. A törvényhozás területén információpolitikai koordinációs szerv nem működne.

A közigazgatási szervek között a miniszterelnök illetve a miniszterelnöki hivatal a minisztériumok közötti koordinációban az egységes információpolitika megvalósítója, közvetve a nemzetbiztonsági hivatal és az információs hivatal információs tevékenységével kapcsolatos információpolitikai kérdésekért felelős személy. A tárcaközi informatikai bizottság a miniszterelnök döntési jogkör nélküli döntésselőkészítő szerve.

A belügyminisztérium az önkormányzatok és a központi kormányzat közötti információforgalom kérdéseiben, az országos rendőrség információgyűjtő, -tároló és tájékoztató tevékenységében, az országos és a helyi rendőrségek, valamint a polgárőrség közötti információforgalomban érdekelt.

A közigazgatási minisztérium befolyással van a népességnyilvántartás, a választási információk forgalmának politikai természetű ügyeire. Felelős az államigazgatás fejlesztésének információs vetületéért, a közigazgatási információ horizontális és vertikális áramlásáért. Kompetenciájába tartoznak az államtitok és az állami titokvédelem politikai kérdései, részben a nemzetközi adatforgalom.

A művelődési és oktatási minisztérium a kultúrpolitikán, oktatási politikán, nemzetiségi politikán, tudománypolitikán kívül a sajtó és tömegkommunikáció-politika letéteményese is. Nem lenne célszerű, hogy a nemzeti rádió és a nemzeti televízió egyszerre legyen pártatlan és független média és a kormány tömegkommunikációpolitikájának irányítója.

A pénzügyminisztérium hatásköre a számvitel információpolitikai kérdései, a mérlegbeszámolók és más pénzügyi természetű adatok nyilvánossága, és gazdasági minisztériumként az információs tevékenységek és szervezetek gazdasági feltételeinek szabályozása. Felelős a pénzintézeti tevékenységek információpolitikai vonatkozásaiért, a bonitási, hitelképességi nyilvántartások nyilvánosságáért, a pénzintézeti adatátviteli hálózatok, elektronikus átutalás biztonságáért, az ilyen jellegű nemzetközi adatforgalomért.

A kincstárügyi minisztérium feladatkörébe tartozik a központi költségvetésben finanszírozandó információs intézmények és feladatok, az információs közjavak javasolt körének, a finanszírozás javasolt mértékének a megállapítása, az állam nem vállalkozói vagyonának felügyelete.

A munkaügyi minisztérium a munkaerőstruktúra átalakulását ösztönzi.

A külügyminisztérium az információpolitika alakítását befolyásoló nemzetközi dokumentumok kialakításában, a nemzetközi dokumentumok hazai közzétételében vesz részt. Számos aktuális információpolitikai feladatot kell megoldania a nemzetközi kapcsolatok fenntartása során. Meg kell oldania a külügyi információkkal kapcsolatos politikai kérdéseket.

A népjóléti minisztériumnak kell foglalkoznia az egészségügyi információkkal kapcsolatos politikai kérdésekkel, az orvosi titok, a beteg felvilágosítása, az egységes információs rendszer politikai kérdéseivel.

A honvédelmi minisztérium többek között a katonai titokvédelem, a honvédelmi célokra felhasznált vagy felhasználható távközlési tevékenységek, a kutatási és fejlesztési tevékenység in formációpolitikai kérdéseiben érdekelt.

Az ipari és kereskedelmi minisztérium információpolitikai tevékenysége kiterjed a nemzetközi és belföldi információk ereskedelem hazai feltételeinek biztosítására, a kereskedelem élénkítésére, az ipar és a kereskedelem információs infrastruktúrájának alakítására, a piaci információs cégek, a piaci in formációgazdaság tevékenységének élénkítésére. A minisztérium feladata a nemzetközi kereskedelem információs feltételeinek biztosítása, a nemzetközi információkereskedelem politikai kérdéseinek megoldása, a határokat átlépő adatforgalom befolyásolása, a vámpolitika.

A közlekedési, hírközlési és építésügyi minisztérium a hírközlés sel kapcsolatos állami feladatokkal, a frekvenciagazdálkodással, a távközlési monopóliummal, koncessziókkal, külföldi részesedés mértékével, a határokat átlépő adatforgalom kérdéseivel foglalkozik. A Minisztérium jogelődje hosszú időn keresztül a centralizált rendszer politikájának megfelelően alakította ki a hírközlési hálózatot.

Az igazságügyminisztérium az országos információpolitika alakításában többek között az ügyészségek, a bíróságok és az ítéletvégrehajtás tevékenységével kapcsolatos feladatok megoldásával, a jogalkotásban az információpolitikai elvek érvényesítésével és a jogszabályok forgalmazásával, nyilvánosságával, nyilvántartásával kapcsolatos politikai tevékenységgel vesz részt.

A statisztikai hivatal a statisztikai adatgyűjtések, a tájékoztatás, az államigazgatási információ statisztikai felhasználásának politikai kérdéseivel foglalkozik.

Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal több feladata kapcsán is érdemben résztvett a kormány információpolitikája és így a nemzeti információpolitika formálásában, tájékozódott az információs jelenség különféle hatalmi, kulturális, gazdasági vonatkozásairól és igyekezett ezeket a szempontokat összhangba hozni.

A Hivatal alapfeladata a társadalmi jelenségek megfigyelésén és statisztikai értékelésén alapuló tájékoztatás. A Hivatalnak a statisztikai jogszabályok korszerűsítése során is folyamatosan karban kellett tartania az állami statisztikának az államban játszott szerepével, feladataival és munkamódszereivel kapcsolatos nézeteit és lépéseket tennie megfogalmazott céljai megvalósítása érdekében. Adatgyűjtési és tájékoztatáspolitikát kellett megfogalmaznia, majd azt időről időre korszerűsíteni. A korábbi centralizált államban a Központi Statisztikai Hivatal fontos szerepet játszott az állam működését biztosító, centralizált nagy nyilvántartások, mint például az állami népességnyilvántartás vagy a földnyilvántartás megteremtésében és a közelmúltig a felügyeletében is. Eközben számos, a személyi adatokkal, a személyiségi jogokkal kapcsolatos információpolitikai kérdés merült fel, amit a Hivatal megkísérelt az aktuális kormánypolitika függvényében, némi autonómiát is fenntartó módon megoldani. Éppen ennek következtében a Hivatal készítette elő az

adatvédelemről és az információszabadságról szóló törvényt. Ebben a minőségében az információpolitika egyik középponti témáját kezelte.

Biztosítja az információpolitikai tevékenység statisztikai bázisát. Csaknem egy évtizede - felismerve a negyedik szektor növekvő jelentőségét - kutatást indított az információgazdaság megismerésére. Az ennek során kialakult információstatisztika képezi az információpolitika adatait.

Végül, mint a számítástechnika-alkalmazási tevékenységekért felelős állami szerv a szabályozáshoz liberális ágazati gazdaságpolitikát fogalmazott meg és folytatott, amelynek eredményeként a kelet-középeurópai államokhoz képest egyedülállóan fejlődő számítástechnikai szolgáltató és szoftveripar jött létre.

Az adó- és pénzügyi ellenőrzési hivatal feladata az adóügyi eljárások és nyilvántartások információpolitikai vonatkozásainak feltárása. Résztvesz az információpolitikai tevékenység statisztikai bázisának biztosításában.

C.Egyéb szervezetek

Ide tartoznak a szakmai és tudományos egyesületek, kamarák, szak szervezetek (elsősorban természetes személyekből álló tagsággal). Ezek sorába tartozik a MTESZ és tagegyesületei, a NJSZT, a Könyvtárosok Egyesülete, a MUOSZ, a Televíziós és Rádiós Kamara, az Írószövetség, a Képzőművész Szövetség, a Magyar Zeneművész Szövetség, az Építőművész Szövetség, a TDDSZ, a TUDOSZ, hogy csak néhányat említsünk.

Elsősorban jogi személyekből álló tagsága van az érdekvégyesítő, érdekképviseleti szervezetek másik csoportjának, az ágazati, szakmai érdekvédelmi szervezeteknek, mint például a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Szövetségének, a Kábeltelevízió Szolgáltatók Egyesületének, a MGK Szervezési és Számítástechnikai Tagozatának, a Magyar Kultúrális Kamarának.

Nem hagyhatók figyelmen kívül a külvégyesítelek, a nemzetiségi szervezetek és a nagyobb vagy államigazgatási felügyelete alatt álló információs vállalatok és intézmények mint például az IBM Magyarországi Kft, SZÜV, ELTE, Lapkiadó Vállalat stb.

Hivatkozások

[Beg] Begeer W., de Vries W.F.M., Dukker H.D.: Statistics and Administration. Netherlands Official Statistics, 1986/1, pp. 9-17.

[Bur] Burkert H.: Public Sector Information and the Private Sector Information Market. Manuscript. 51 p.

[Bé] A bécsi utótálkozó záródokumentuma. Országos Béketanács, Budapest, 1989, 95 p.

[Die83] Az informatika jelenlegi magas szintű szabályozása Magyarországon. Kézirat, 1983, 51 p.

[Die90a] Governments facing their transition into the productive sector . Manuscript, 22 p.

[Die90b]

[FPI] Federal Program Information Act. 1977.

[Gui] Guidelines for improving the synergy between the public and private sectors in the information market. Commission of the European Communities. Directorate General for Telecommunications, Information Industries and Innovation. Brussels, Luxemburg, 1989, 13 p.

[Her] Hernon P., McClure Ch.: Federal Information Policies in the 1980's: Conflicts and Issues. Ablex Publ. Co., Norwood, New Jersey, 1986, 421 p.

[Hill] Hill M.W., National Information Policies. FID 678, The Hague, 1989, 105 p.

[JCP] Printing and Binding Regulations and Guidelines. Joint Committee on Printing, 1984.

[Jus] Jussawalla M.

[KTP] Könyves Tóth Pál

[Ko] A koppenhágai találkozó záródokumentuma.

[Ma] A madridi találkozó záródokumentuma. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1983, 43 p.

[MacB] új nemzetközi kommunikációs rend felé. Tömegkommunikációs kutatóközpont, 1983, 248 p.

[NAC] National Audiovisual Center. Title 41, United States Code, 1969.

[NCL] National Commission on Libraries and Information Science PL91-345, PL15-29, Section 802., 1970.

[NTIS] National Technical Information Service. Title 15, United States Code 1151-1157.

[OECD] The Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data. OECD, 1980.

[OMB] OMB Circular No. A-130: The Management of Federal Information Resources. Federal Register, 50 (December 24, 1985): pp. 52730-52751; 51 (January 6, 1986): p. 461.

[Pap] Paperwork Reduction Act (PL (96-511); 96th Congress. Statutes at Large pp. 2812-2826.

[Por] Porat M.U.

[Wor] Draft World Communication Report. UNESCO, International Programme for the Development of Communication, 1988.

[Zuk] Zukunftskonzept Informationstechnik. Der Bundesminister für Forschung und Technologie, Der Bundesminister für Wirtschaft. Bonn, 1989, 320 p.